

Πώλησις έρειπίου ανήκοντος εις την αρχιεπισκοπήν Σίφνου

Χάρτης δίφυλλος

1795, Αύγουστου 19

0,295×0,204

Σίφνος

Πρὸς τὸν σκοπὸν ν' ανταποκριθῇ εἰς ἐπειγούσας ἀνάγκας τῆς ἀρχιεπισκοπικῆς αὐλῆς, μετὰ σύμφωνον γνώμην τῶν κατὰ τόπον ἀρχόντων καὶ προεστώτων καὶ κατόπιν ἀδείας αὐτῶν, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σίφνου Ἰωσήφ πωλεῖ ἐν ἐρείπιον ἀνήκον εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Σίφνου ὡς ἄχρηστον εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπαρχίαν, κείμενον μεταξὺ τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ μεγάρου καὶ τῆς οἰκίας τοῦ Νικολάου Γρυπάρη, εἰς τὸν τελευταῖον τοῦτον, ὡς γειτνιάζοντα, ἀντὶ τιμήματος ἑκατὸν γροσίων.

Τὸ ἔγγραφον εἶναι *καντζιλερικό*ν, ἥτοι συμβολαιογραφικόν, ὡς συνταχθὲν ὑπὸ τοῦ *καντζιλιέρη*, ἥτοι τοῦ συμβολαιογράφου Σίφνου Κωνσταντίνου Παλαιοῦ. Τὸ σῶμα ὅμως τοῦ ἔγγράφου ἐγράφη δι' ἄλλης χειρός, ἐνῶ ὁ *καντζιλιέρης* ἔγραψε τὸν στίχον 1 μόνον καὶ ἔθεσε τὴν ὑπογραφήν του (στίχ. 31 - 32). Ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ πωλητὴς Ἰωσήφ ἐπιβεβαιοῖ τὴν πρᾶξιν προσδίδων ταύτῃ τὸ ἀπαιτούμενον κῦρος. Ὁ *Κωνσταντῖνος Παλαιὸς* ἀπαντᾷ καὶ ἐν 16 (στίχ. 13) ἐν ᾧ ὑπογράφει οὐχὶ ὑπὸ τὴν ιδιότητά του ὡς *καντζιλιέρη*, ἀλλ' ὡς ἀρχῆς. Πάντως ἐκ τοῦ ὅτι ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ ἔγγραφῳ παραθέτει τὸν τίτλον του ἔπεται ὅτι καὶ ἐν ἔτει 1815 ἦτο *καντζιλιέρης*. Ἄν ὅμως συνεχῶς ἀπὸ τοῦ 1795 μέχρι τοῦ 1815 εἶχε τὸ ἀξίωμα τοῦτο, δὲν δύναμαι ν' ἀποφανθῶ. Ὁ Κ. ΓΚΙΩΝ, *Ἱστορία τῆς νήσου Σίφνου*, Σῦρος 1876, σελ. 142 in fine ἐπ., ἀναφέρει ὅτι οἱ *καντζιλιέρηδες* ἐξελέγοντο ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἢ τῶν προεστώτων, χωρὶς ὅμως νὰ διευκρινίσῃ διὰ πόσον χρονικὸν διάστημα. Ὁ αὐτὸς Κωνσταντῖνος Παλαιὸς ὑπογράφει, ἀλλ' ὡς ἀπλοῦς μάρτυς, ἐν 54 (ἔτους 1780). Βλέπε καὶ 59 καὶ 85.

Ὁ Ἰωσήφ διεδέχθη ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Σίφνου τὸν Μελέτιον μετὰ τὴν δευτέραν ἀρχιερατείαν του, ἀπεβίωσε δ' ἐν ἔτει 1797. Ὁ Π. ΖΕΡΛΕΝΤΗΣ, *Ἱστορικαὶ ἔρευναι περὶ τὰς Ἐκκλησίας τῶν νήσων τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου Θαλάσσης*, 1, Ἑρμούπολις 1913, σελ. 134, ἐξ οὗ ἀρύομαι τὰς πληροφορίας, ἀναφέρει ὅτι οὗτος κατὰ τὰ ἔτη 1793 καὶ 1795 ἦτο πατριαρχικὸς Ἐξαρχος ἐν τῷ ἐν τῇ νήσῳ Σερίφῳ μοναστηρίῳ τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ, τὸ παρὸν ὅμως ἔγγραφον μαρτυρεῖ ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1795 οὗτος ἐξηκολούθει νὰ εἶναι ἀρχιεπίσκοπος Σίφνου, μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἐν ἔτει 1797 καὶ ἐπὶ πατριαρχου Γρηγορίου τοῦ ἀπὸ Σμύρνης, αἱ ἀρχιεπισκοπαὶ Σίφνου καὶ Μήλου, ἐνωθεῖσαι, προεβιβάσθησαν εἰς μητρόπολιν Σίφνου καὶ Μήλου. Μητροπολίτης ταύτης ἐγένετο ὁ Καλλίνικος (1797 - 1833), ὅστις παρεγένετο εἰς Σίφνον τὸ ἔτος 1799 (Π. ΖΕΡΛΕΝΤΗΣ, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 134, 147 καὶ 2, Ἑρμούπολις 1922, σελ. 235). Ὁ Ἰωσήφ δηλοῖ (στίχ. 4 - 5) ὅτι τὸν *βιρανὲν* πωλεῖ ὡς *ἀχρησίμευτον ὄντα τῇ ἐπαρχίᾳ* καὶ δι' ἄλλην *χρείαν* καὶ *ἐξοδον* τοῦ *κονακίου* του *ἀναγκαίαν*. Διὰ τοῦ ἐπαρχία νοεῖται ἡ ἐκκλησιαστικὴ περιφέρεια τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σίφνου (βλέπε 22).

Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς διὰ τῶν διατάξεων αὐτοῦ C. 1, 2, 21 καὶ τῶν *Νεαρῶν* 7 (ἔτους 535), 46 (ἔτους 537), 67 (ἔτους 538) καὶ 120 (ἔτους 544) ἀπηγόρευσε τὴν ἀπαλλοτριώσιν τῆς πάσης φύσεως περιουσίας ἀπάντων τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Κράτους. Τὴν ἀπαγόρευσιν ταύτην ἐπανελάβον καὶ οἱ μεταγενέστεροι αὐτοῦ αὐτοκράτορες (Βασ. 5, 2, 1-13) (Κ. ΡΑΛΛΗ, *Τὸ ἀναπαλλοτριώτον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας κατὰ τὸ δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας*, 2^α ἔκδ., Ἀθήναι 1903, σελ. 5 ἐπ. καὶ 9). Κατ' ἐξαίρεσιν τὸ δίκαιον ἐπέτρεπε τὴν ἀπαλλοτριώσιν διὰ προφανῆ ἀνάγκην τῆς ἐκκλησίας καὶ ἰδίᾳ ἐφ' ὅσον τὰ κτήματα εἶναι ἀπρόσοδα. Οὕτω καὶ τὸ *Πρόχειρον Νομικόν*, ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΜΠΑΝΙΑΣ, ἐκδιδόμενον ὑπὸ *Ε. Ταπεινοῦ* καὶ *Κ. Βασιλειάδου*, Κωνσταντινούπολις 1887, σελ. 19, ἐπαναλαμβάνει τὰς διατάξεις τοῦ 28^{ου} κανόνος τῆς ἐν Τρούλλῳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Τὴν πώλησιν ταύτην ἠδύνατο νὰ ἐνεργήσῃ μόνον ὁ τοῦ τόπου ἀρχιερεὺς, ἀλλὰ τῇ συναινέσει τῶν πρεσβυτέρων τῆς Ἐπαρχίας ἐπὶ τούτῳ συγκαλουμένων καὶ μετ' ἐπιμελῇ ἐξέτασιν ρητῶς καὶ ἐγγράφως (βλέπε Κ. ΡΑΛΛΗ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 28, 40, 60, 65 ἐπ.). Τὴν διαδικασίαν δὲ ταύτην προφανῶς ὑπαινίσσεται τὸ παρὸν ἔγγραφον διαλαμβάνον (στίχ. 3-5): ὅτι ἀποφάσισε μὲ γνώμην καὶ ἄδειαν τῶν κατὰ τόπον ἀρχόντων καὶ προεσιώτων ὁ πανιερώτατος καὶ σοφολογιώτατος ἡμῶν δεσπότης κὺρ Ἰωσήφ, νὰ τὸν πωλήσῃ (δηλ. τὸν βιρανὲν) ὡς ἀχρησίμευτον ὄντα τῇ ἐπαρχίᾳ. Ὅτι δὲ ἡ πώλησις συντελεῖται συναινέσει καὶ ἁδείᾳ τῶν πρεσβυτέρων τῆς ἐπαρχίας, τονίζει καὶ διὰ δευτέραν φορὰν τὸ ἔγγραφον (στίχ. 5): κατὰ τὴν γινομένην λοιπὸν ἀπόφασιν κοινῇ γνώμῃ πωλεῖ. . . . Τὴν ἔγγραφον καὶ ρητὴν συναίνεσιν τῶν πρεσβυτέρων τῆς ἐπαρχίας ἐκπροσωποῦσιν αἱ δέκα ἐπτὰ ὑπογραφαὶ ἐν στίχοις 14-30, ἀνήκουσαι εἰς τὸν οἰκονόμον, τὸν σακελλάριον, τὸν πρωτόπαππαν, τὸν σκευοφύλακα, τὸν χωροπίσκοπον, τὸν χαρτοφύλακα, τὸν προτέγδικον, τὸν ἱερομνήμονα (στίχ. 14-21) καὶ εἰς ἑννέα ἔτι λαϊκοὺς, τοὺς πλέον ἐξέχοντας τοῦ τόπου, ὅπως φανερώνουν τὰ ὀνόματα αὐτῶν (στίχοι 22-30). Ἐπομένως ὑπὸ τὴν ιδιότητά των ταύτην κυρίως, συγχρόνως δὲ καὶ ὑπὸ τὴν τῶν μαρτύρων, οὗτοι ὑπογράφουν. Τὸ ἔγγραφον προσθέτει ὅτι ἡ πώλησις γίνεται: δι' ἄλλην χρεῖαν καὶ ἔξοδον (=ἔξοδα) τοῦ κονακίου του ἀναγκαίαν, χωρὶς νὰ καθορίζῃ εἰς τί συνίστανται αἱ ἀνάγκαι αὗται. Διὰ τῆς λέξεως *κονάκι* νοεῖται τὸ οἶκημα ἐν ᾧ στεγάζεται ἡ ἀρχιεπισκοπὴ. Κατὰ τὸ δίκαιον τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἡ ἀπαλλοτριώσεις ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ὡς ἀνωτέρω ἀνεπτύχθη, συγχωρεῖται πρὸς τὸν σκοπὸν, ὅπως θεραπευθῶσιν «ἀνάγκαι» τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἄλλως τε ρητῶς ἀναφέρει καὶ τὸ ἔγγραφον, συνιστάμεναι εἰς πρόσκτησιν ἀναγκαίων πραγμάτων, ἀνέγερσιν καὶ ἐπισκευὴν ἐκκλησιαστικῶν οἰκοδομημάτων, πληρωμὴν χρεῶν, φόρων καὶ ἄλλων ἀναποτρέπτων ἐξόδων (Κ. ΡΑΛΛΗ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 28 ἐπ.). Διὰ τῆς φράσεως ὅμως τοῦ παρόντος ἐγγράφου: δι' ἄλλην χρεῖαν καὶ ἔξοδον τοῦ κονακίου του ἀναγκαίαν, δὲν νοοῦνται ἔξοδα σχετιζόμενα μὲ τὸ κτήριο τοῦ κονακίου. «Ἐξοδα τοῦ κονακίου» εἶναι ἔκφρασις ταυτόσημος νομίζω πρὸς τὸ σημερινὸν «ἔξοδα τοῦ σπητιοῦ».

Ἡ πώλησις τοῦ οἰκοπέδου πρὸς τὸν Νικολάκην Γρυπάρην γίνεται δικαίῳ «προτιμήσεως», στηριζομένης ἐπὶ τῆς γειτονίας. Τοῦτο τονίζει ἰδιαιτέρως τὸ ἔγγραφον:
 πωλεῖ πράσει τελείᾳ τὸν προορηθέντα τοῦτον σπητιότοπον εἰς τὸν γειτνιάζοντα ζε-
 λεπῇν νικολάκην γρυπάρην. Τὸ δίκαιον τῆς προτιμήσεως ἀπαντᾷ ἤδη καὶ εἰς τοὺς
 ἑλληνικοὺς παπύρους τῆς Αἰγύπτου τῆς ρωμαϊκῆς περιόδου ὑπὲρ τῶν προκατόχων τοῦ
 ἀκινήτου καὶ τῶν τέκνων του, ἀλλὰ καὶ τοῦ γείτονος (M. ROSTOVITZ, *Studien zur
 Geschichte des römischen Kolonates*, Leipzig 1910, σελ. 19 ἐπ., 34 ἐπ., 144 ἐπ., 175
 ἐπ. BGU 830, τοῦ ἔτους 201 μ.Χ.). Ἡ καθιέρωσις τοῦ δικαίου τούτου εἰς τὸ Βυζάν-
 τιον συνδέεται μὲ τὴν «ἐπιβολὴν» (F. DÖLGER, *Beiträge zur Geschichte der byzantini-
 schen Finanzverwaltung*, Leipzig 1927, σελ. 128 ἐπ. G. OSTROGORSKY, *Die ländli-
 che Steuergemeinde des byzantinischen Reiches im X Jahrhundert*, ἐν *Vierteljahr-
 schrift für Sozial- und Wirtschaftsgeschichte*, 20, 1927, σελ. 23 ἐπ.) ἐπιβιώσασα αὐ-
 τῆς (Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, *Ἔργα*, 1, Ἀθῆναι 1938, σελ. 563 ἐπ.). Ἡ προτίμησις ἴσχυσε παρ'
 ἡμῖν καθ' ὅλην τὴν περίοδον τῆς τουρκοκρατίας, μὲ σειρὰν προβαδίσματος τοὺς συγγε-
 νεῖς καὶ ἔπειτα τοὺς γείτονας, ἐν τῷ ἐθιμικῷ δικαίῳ (βλέπε Π. ΖΕΠΩΝ, *Jus graecoroma-
 num*, 8, Ἀθῆναι 1931, σελ. 458 ἐπ. ἔθιμα Φολεγάνδρου τοῦ 1808, ἐν Α. ΧΡΥΣΑΝ-
 ΘΟΠΟΥΛΟΥ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 188 = ΖΕΠΩΝ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 522), καταργηθὲν ἐν ἔτει
 1856 διὰ τοῦ ἀρθροῦ 10 τοῦ Νόμου Τη' περὶ μεταγραφῆς. Βλέπε Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ,
Ἱστορία καὶ Εἰσηγήσεις τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου, Ἀθῆναι 1934, § 107 Α', VIII, 5, σελ.
 853 ἐπ. καὶ σημ. 174. Συνεπεία βυζαντινῆς ἐπιδράσεως διεπλάσθη καὶ ἴσχυσεν ἐθιμικῶς
 καὶ εἰς τὰς ρουμανικὰς χώρας (G. FOTINO, *Contribution à l'étude des origines de
 l'ancien droit coutumier roumain*, Paris 1925, σελ. 84 ἐπ.), πολιτογραφηθὲν ἐν αὐ-
 ταῖς ὁριστικῶς διὰ τοῦ Χρυσοβούλλου τοῦ ἔτους 1775 τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντη, τοῦ
 Νομικοῦ Συνταγματίου τοῦ ἰδίου ἔτους, τίτλος ΙΓ', τῆς § 1432 τοῦ Μολδαβικοῦ Κώδι-
 κος καὶ τοῦ τμήμ. γ' κεφ. β' § 7 τοῦ Βλαχικοῦ Κώδικος. Ἡ ἐπιβίωσις αὐτοῦ ἐν Ἑλ-
 λάδι κατὰ τὴν περίοδον τῆς τουρκοκρατίας ἴσως νὰ ὀφείλεται εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ μου-
 σουλμανικοῦ δικαίου εἰς τὸ ὅποῖον δὲν ἦτο ἄγνωστον (βλέπε E. BUSSI, *Ricerche in-
 torno alle relazioni fra reatratto bizantino e musulmano*, Milano 1930).

Τὴν ἰσχὺν τοῦ θεσμοῦ τῆς προτιμήσεως ἐν τῇ Ἀττικῇ ἀντικατοπτρίζει τὸ κάτωθεν
 ἔγγραφον, τὸ δημοσιευόμενον ὑπὸ Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ, *Μνημεῖα τῆς Ἱστορίας τῶν
 Ἀθηναίων*, 1 2^α ἔκδ., Ἀθῆναι 1891, σελ. 179, τοῦ ἔτους 1549: Ὁμολογῶ ἐγὼ Γεώργιος
 Ἰωάννου Σάνιος, τὸ πῶς ἠγόρασα τὸ σπίτι τοῦ Μαντράτου Βασίλη εἰς τοῦ Ἀγγέλου Κα-
 ρύκη τὸ μαχαλᾶ καὶ ἐγύρεψε τὸ σύμπληρο του ὁ Νικόλας τοῦ Νοτάρη καὶ ἔδωκά του τὸ
 ὅσον τοῦ ἐσύμπληραζεν εἰς τίμησιν καλῶν ἀνθρώπων, διὰ ἄσπρα σκε [225] καὶ διὰ τὸ
 βέβαιον ἐποιήσαμεν τὸ παρὸν ὁμολογον κατέμπροσθεν τῶν κάτωθεν γεγραμμένων μαρ-
 τύρων. Σημαντικὸς ἐπίσης ἀριθμὸς συμβολαίων καὶ δικαστικῶν ἀποφάσεων ἐν τῷ

ἐγκρίσει καὶ δαπάναις τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν παρ' ἐμοῦ ἐκ-
 διδομένου ἀρχείου τοῦ Νοταρίου Ἀθηνῶν Π. Πούλου (1822-1833), ἀφορᾷ εἰς προτι-
 μήσεις. Περὶ προτιμήσεως ὁμιλεῖ καὶ δὴ λέγον· οἱ νόμοι οἱ κείμενοι ἐν τῷ πολιτικῷ κώ-
 δικι (ἐν παραγράφῳ 1435) ρητῶς οὕτως «οἱ ἀποδημοῦντες ἔχουσι τὸ τῆς προτιμήσεως
 δικαίωμα μέχρι πέντε χρόνων ὅθεν δύνανται καὶ ἐπιστρέψωσιν εἰς τοὺς τῶν χρόνων τού-
 των, νὰ ἐξαγοράσωσι τὰ πωληθέντα ὑποστατικά».... τὸ ἔγγραφον 182 παρὰ Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ,
 Ἡ Πολιτικὴ Δικαιοσύνη κατὰ τὴν ἐλληνικὴν Ἐπανάστασιν μέχρι τοῦ Καποδιστρίου, Ἀθῆ-
 ναι 1941, σελ. 283, τοῦ ἔτους 1823, ἐκ Τριπόλεως καὶ ἀφορῶντος εἰς τὴν Βυτίαν· καὶ
 περὶ πλησιασμοῦ τὸ ἔγγραφον 253, τοῦ ἔτους 1824, ἐξ Ἀθηνῶν, δι' οὗ γνωστοποιεῖται
 ἀπόφασις τοῦ Κριτηρίου Ἀθηνῶν ἐπὶ τοῦ θέματος, παρὰ τῷ αὐτῷ Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, αὐτόθι,
 σελ. 318. Βλέπε ἐπίσης καὶ τὰς διατάξεις περὶ προτιμήσεως εἰς τὸ Κεφάλαιον Α', περὶ
 ἀγορᾶς καὶ πωλησίας εἰς τὰ γραπτὰ ἔθιμα τῆς Θήρας καὶ τῆς Ἀνάφης ἐν Λ. ΧΡΥΣΑΝ-
 ΘΟΠΟΥΛΟΥ, Ἀθῆναι 1853, σελ. 148 ἐπ. καὶ 166=ΖΕΠΩΝ, *Jus graecoromanum*, 8,
 Ἀθῆναι 1931 σελ. 504 ἐπ. καὶ 517· ἐπίσης εἰς τὰ γραπτὰ ἔθιμα τῆς Φολεγάνδρου, ἐν Λ.
 ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτόθι, σελ. 183 ἐπ.=ΖΕΠΩΝ, ὁμοίως σελ. 522· εἰς τὰ γραπτὰ
 ἔθιμα τῆς Νάξου, Κεφάλαιον Ε', λθ' ἐπ., ἐν Θέμιδι Σγούτα, Ἀθῆναι 1852, σελ. 151
 ἐπ.=ΖΕΠΩΝ, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 538 ἐπ.

Περὶ ἀγοραπωλησίας καὶ τῶν πρὸς ταύτην συνδεομένων νομικῶν ζητημάτων, κα-
 θὼς καὶ περὶ τῶν πωλητηρίων ἐγγράφων βλέπε 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10.

1^η Χ. 1† ὁ Σίφνου Ἰωσήφ ἐπιβεβαιοῖ

- 2^α Χ. 2 Τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σίφνου ἐχούσης ἓνα τινὰ βιρανὲν ἄχρηστον καὶ κατὰ πάντα
 ἀσκυτελῆ, κείμενον μεταξὺ τοῦ αὐ-
 3 τῆς κονακίου, καὶ τοῦ ὁσπητίου τοῦ τζελεπῆ γρουπάρη, ἀποφάσισε καὶ μὲ ἄδειαν
 τῶν κατὰ τόπον ἀρχόντων
 4 καὶ προεσιώτων ὁ πανιερώτατος καὶ σοφολογιώτατος ἡμῶν δεσπότης κὺρ Ἰω-
 σήφ, νὰ τὸν πωλήσῃ ὡς ἀχρησίμευτον ὄντα
 τῇ ἐπαρ-
 5 χίᾳ, δι' ἄλλην χρεῖαν καὶ ἔξοδον τοῦ κονακίου του ἀναγκαίαν. κατὰ τὴν γενο-
 μένην λοιπὸν ἀπόφασιν κοινῇ γνώμῃ πωλεῖ
 6 πράσει τελείᾳ τὸν προορηθέντα τοῦτον σπητιότοπον εἰς τὸν γειτνιάζοντα τζελε-
 πὴν νικολάκην γρουπάρην, λαμβάνουσα παρὰ
 τῆς
 7 εὐγενείας του ἡ πανιερότης του, διὰ τιμὴν καὶ εὐχαρίστησιν τῆς τοποθεσίας
 ταύτης γρόσια ἑκατόν, ἧτοι αἶ· 100 ἄτινα

30

